

แนวทางการมีส่วนร่วมของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา
กับการจัดสวัสดิการสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง
The Approach of the Participation of the Graduated Buddhist
Volunteer Monks for Hill Tribe Development and the Social
Welfare of the Community on the High Ground.

ประเสริฐ ปอนถิ่น

พระครูสาทรธรรมสิทธิ, พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์

สังวรณ สมบัติใหม่, ปุระวิชญ์ วันตา

Prasert Pontin

Phrakrusathorndhammasith, Phrakrusiriboromthatpitak

Sangworn Sombatmai, Purawich Wanta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai campus

Corresponding Author, E-mail: prasert.pon@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง 3) เพื่อเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสา วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูล คือ พระบัณฑิตอาสา ผู้ใหญ่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านคณะกรรมการชุมชนและตัวแทนชุมชน

ผลวิจัยพบว่า 1) ปัญหาด้านการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง คือ ที่ดินอยู่ในพื้นที่ป่าสงวน การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ การขนส่ง การใช้น้ำ หนี้สิน และยังขาดการรวมตัวกัน สวัสดิการผู้สูงอายุ เฒ่าปา การจัดการขยะ ด้านสุขภาพ ขาดคนริเริ่มในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 2) บทบาทพระบัณฑิตอาสาในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า พระบัณฑิตอาสามีบทบาท ด้านการเผยแพร่ สอนศีลธรรม เพิ่มเครือข่าย บรรพชาอุปสมบท ทำพิธีกรรม ให้ความรู้ด้านสุขภาพขั้นพื้นฐาน ส่งเสริมกิจกรรม

การกีฬา ให้ความรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดตั้งธนาคารข้าว และส่งเสริมเยาวชนศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา 3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า พระบัณฑิตอาสาควรมีบทบาทเผยแพร่พุทธธรรม อบรมตนเองเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นในการปฐมพยาบาล ประสานงานกับหน่วยงานในชุมชน ตรวจสอบสุขภาพชุมชน ประสานงานมาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการกำจัดขยะในชุมชน การทำปุ๋ยอินทรีย์จากขยะ ควรเป็นผู้ริเริ่มให้ใช้พลังงานจากแสงอาทิตย์ ส่งเสริมชุมชนให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ควรเป็นผู้ริเริ่มความคิดในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

คำสำคัญ : การจัดสวัสดิการ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aims to study the problem of community welfare on the high area, the role of the involvement of Graduated Buddhist volunteer Monks to develop hill tribes and suggesting the participation of Graduated Buddhist volunteer Monks. This research was a qualitative research, key - informants were the Graduated Buddhist volunteer Monks, village headman, village assistants, community committees and community representatives, research's results showed that 1) The problem of community welfare on high ground communities was problematic : land in the forest reserve, destruction of natural resources, transportation, water use, debt, and lack of group integration, elder welfare, forest tribal management, community waste management, health. 2) The role of the Graduated Buddhist volunteer Monks in participating in community welfare management on the high ground showed that the Graduate Volunteers played a role in the mission, teaching morality, increasing the network, the patronage of the monks. Perform rituals and provide basic health education, promote sports activities, and educate natural resources and the environment. Raise awareness of the community's values and local wisdom. The establishment of rice banks and the promotion of youth in higher education and 3) suggestions

for welfare participation the high-ranking community of The King's Volunteer scholars found that the Graduated Buddhist volunteer Monks should play a role: to spread Buddhist Dharma, train himself about the basics of first aid. Coordinate with community agencies Community Health Check-up, Coordination to educate you about waste disposal in the community Organic fertilizer from waste should be the originator of solar energy. To promote the community to preserve a good culture and tradition, and to be the originator of the idea of establishing a community learning center.

Keywords: Welfare, Community, Participation

บทนำ

สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมที่ทุกคนพึงได้รับ การมีสวัสดิการสังคมเป็นการสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นคง และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของคนในสังคม ในอดีตสังคมไทยเป็นสังคมแบบเรียบง่ายมีระบบเกษตรพอเพียงซึ่งร่ำรวยวัฒนธรรม และงดงามด้วยวิถีพื้นบ้าน ชุมชนมีการจัดสวัสดิการบนพื้นฐานของการใช้ทุนทางสังคม ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และฐานวัฒนธรรมชุมชน เช่น การจัดสรรที่ดินส่วนรวมไว้เป็นป่าสาธารณะทุกคนมีสิทธิใช้ประโยชน์ การจัดการอาหารชุมชนในรูปธนาคารข้าว โดยเก็บและปรับปรุงเมล็ดพันธุ์เพื่อแจกจ่ายให้ชุมชน การให้กำลังใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกันผ่านพิธีกรรมความเชื่อ วิถีชีวิต เช่น การบายศรีสู่ขวัญ การบวชป่า การลงแขก ระบบการช่วยเหลือเกื้อกูลและพึ่งพากันเองในครอบครัว เครือญาติ และชุมชนอยู่คู่สังคมไทยมานาน ระบบสวัสดิการเหล่านี้ได้ผ่านการใช้ พิสูจน์ ทดลอง จนกลายเป็นวิถีชีวิตอาจเรียกว่า วิถีสวัสดิการหรือลมหายใจของสวัสดิการชุมชน (จิระศักดิ์ ตริเดช, 2553: บทคัดย่อ)

การจัดสวัสดิการสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยในการสร้างโอกาส โดยการสร้างให้กับคนจน คนด้อยโอกาส ซึ่งเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการลดปัญหาทางสังคม เป็นสิทธิพื้นฐานทางสังคมให้กับคนจนบางกลุ่ม ขดเซยความล้มเหลวของระบบตลาดและสร้างความสันติสุขให้เกิดแก่ผู้ยากไร้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ 2546) การจัดสวัสดิการสังคมในสังคมไทย โดยภาพรวมจึงมีเป้าหมายป้องกันปัญหาความเดือดร้อนหรือการบำบัดรักษาโดยใช้รูปแบบการสงเคราะห์ การป้องกันปัญหาซึ่งเน้นการ

พัฒนาความรู้และฝึกอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพความคิดและจิตใจ โดยการพัฒนาให้มีอารยะธรรมซึ่งมุ่งเน้นให้คนมีสวัสดิการชุมชนขั้นต่ำ คือ การจัดสวัสดิการสังคมที่ครอบคลุมถึงการสงเคราะห์สังคม การจัดทำนโยบายสวัสดิการสังคม รวมทั้งการมองสวัสดิการสังคมเชิงนโยบายทางสังคมอย่างเป็นองค์รวมโดยใช้คนเป็นศูนย์กลาง จึงสามารถป้องกันปัญหาและพัฒนาได้ (อภิญญา เวชยชัย, 2546: 143)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ เป็นเขตการศึกษาหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือ ซึ่งรับภาระในการผลิตบัณฑิต การบริการวิชาการแก่ชุมชน การวิจัยและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นภาคเหนือ ได้ตระหนักว่า ควรขยายภารกิจต่อการแก้ปัญหาสังคมไปสู่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่ตั้งถิ่นฐานตามพื้นที่อำเภอรอบนอก ซึ่งปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง คือปัญหายาเสพติด ปัญหาการทำลายป่าต้นน้ำลำธาร และการทำไร่เลื่อนลอยตลอดถึงกองกำลังติดอาวุธประเภทต่างๆ แต่ปัจจุบันจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้มีปัญหาใหม่เกิดขึ้นแก่กลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง เช่น ปัญหาค่านิยมทัศนคติ การปรับตัวสถานภาพความเป็นคนไทย การศึกษา การประกอบอาชีพ ศาสนา และศิลปวัฒนธรรม วิทยาเขตเชียงใหม่ จึงจัด โครงการพระบ้นจิตอาสาพัฒนาชาวเขา ขึ้น โดยรับสมัครพระนิสิตที่จบการศึกษา ทำการฝึกอบรมแล้วส่งไปปฏิบัติงานหมู่บ้านชาวเขาในพื้นที่เป้าหมายเพื่อพัฒนากลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงตามนโยบายของมหาวิทยาลัย

โครงการพระบ้นจิตอาสาพัฒนาชาวเขา เริ่มตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2543 เป้าหมายคือการนำพระบ้นจิตอาสาปฏิบัติศาสนกิจครอบคลุมในหมู่บ้านชาวเขา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยคัดเลือกนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตต่าง ๆ ที่อาสาสมัครมาเป็นพระบ้นจิตตักพัฒนาบนพื้นที่สูงในเขตทุรกันดาร กระบวนการทำงานเน้นความต่อเนื่องมั่นคงและการทำงานแบบเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ พันธกิจของโครงการพระบ้นจิตอาสา คือ 1) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนบนพื้นที่สูง 2) ด้านการรณรงค์ลด ละ เลิก อบายมุข สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้เท่าทันพิษภัยยาเสพติด รักษาบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด สร้างแกนนำเครือข่ายลด ละ เลิกยาเสพติด ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการเสริมสร้างด้านอาชีพ 3) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนประสานงานและจัดสวัสดิการสังคมและงานสงเคราะห์บนพื้นที่สูง 4) การสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน เห็นคุณค่าในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าทดแทน การบวชป่าชุมชน การทำแนวกันไฟ สร้างเครือข่ายรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม 5) การให้การศึกษ ภาษา หน้าที่พลเมืองที่ดีตามระบอบ

การปกครองแบบประชาธิปไตย การสอนภาษาไทย ประสานงานให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ การเป็นพลเมืองที่ดี ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชุมชนในการคิดอย่างเป็นระบบ 6) ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาชนเผ่า สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความ สำคัญภูมิปัญญา ท้องถิ่น ประเพณีอันดีงาม สนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาท้อง ถิ่นและวัฒนธรรมประเพณี และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

การศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมในชุมชนหรือหมู่บ้านของบุคคล หรือครอบครัว กลุ่มและชุมชนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันได้รับอย่างไร ปัญหาและความต้องการ มีอย่างไรบ้าง สวัสดิการที่ได้รับมีความเหมาะสมเพียงพอหรือไม่เพียงใด และจะมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมในชุมชนบนพื้นที่สูงที่เป็นไปได้และเกิดประโยชน์อย่าง แท้จริง การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการมุ่งหาคำตอบเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัด สวัสดิการสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง โดยมุ่งเน้นที่เพื่อศึกษาปัญหาด้านสวัสดิการชุมชน บนพื้นที่สูง บทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาเขาในการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่ สูง และเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการชุมชน ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่ จะศึกษาวิจัยเรื่องนี้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาปัญหาด้านการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง
- 2) เพื่อศึกษาบทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาเขาในการมีส่วนร่วมการจัดการ สวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง
- 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง ของพระบัณฑิตอาสา

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ประกอบ ด้วยการศึกษเอกสาร และสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสวัสดิการสังคม ของชุมชนบนพื้นที่สูง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยศึกษาภาค สนาม โดยแบ่งขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอนคือ

1) เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือ

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย และหาคุณภาพของเครื่องมือ คือ การศึกษาบทบาทของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา โดยศึกษาจาก

(1) ศึกษาเอกสารตำรา หนังสือ เอกสารรายงานผลการวิจัย จากห้องสมุด และwebsite ในด้านความรู้เกี่ยวกับแนวทางการจัดการสวัสดิการสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดเป็นเครื่องมือในการวิจัย

(2) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก สัมภาษณ์ประเด็น ข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่วิจัย สนทนากลุ่ม

(3) ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก นำเครื่องมือวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความสอดคล้องกันของเนื้อหา ภาษาที่ใช้แล้วผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องและตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในภาคสนาม มีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

(1) การจัดประชุมทีมวิจัย เพื่อซักซ้อมความรู้ความเข้าใจการใช้เครื่องมือการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์ การจัดสนทนากลุ่ม เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกและลักษณะพิเศษในแต่ละพื้นที่การวิจัย และเครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพ และเสียง และการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการลงภาคสนาม และอุปกรณ์เครื่องมือการวิจัยกำหนดประชากรกลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษา โดยการสัมภาษณ์ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มคนในพื้นที่ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

(2) ลงพื้นที่การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องมือการวิจัยที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามพื้นที่เป้าหมายที่กำหนดไว้ตามลำดับ เพื่อความเชื่อมโยงกันของข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน

(3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดนัดไว้จนครบทุกประเด็น โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

(4) รวบรวมข้อมูลและองค์ความรู้ที่ได้ และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

3) การวิเคราะห์ข้อมูล

(1) จัดทำระบบเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัยครั้งนี้ โดยรวบรวม เรียบเรียง ข้อมูลที่ได้ให้เป็นระบบ หมวดหมู่ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่เกี่ยวกับปัญหาด้านการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง บทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง และแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสา รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเชิงคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาโดยข้อมูลที่ได้จาก การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และมีส่วนร่วม การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาตรวจสอบข้อมูลเชิงเปรียบเทียบ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ถูกต้องและตรงตามวัตถุประสงค์

(2) วิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยเชิงพรรณนา นำข้อมูลดังกล่าวที่จัดหมวดหมู่ เนื้อหาตามลำดับขั้นตอน เปรียบเทียบ ตีความหมาย และการบรรยายเชื่อมโยงตามกรอบแนวคิดในการวิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาทำการประมวลผล เรียบเรียง วิเคราะห์ และสรุปผล เพื่อเขียนงานวิจัยตามวัตถุประสงค์และเสนอแนะแนวทางการวิจัยสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ตามขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย

4) สรุปผลการวิจัย

1) สรุปผลข้อมูลทั้งหมดของรายงานการทำวิจัย เพื่อนำเสนอผลการวิจัยต่อกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้

2) ตรวจสอบข้อมูลเพื่อความถูกต้องเพื่อจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1) **ปัญหาด้านเศรษฐกิจ** ชุมชนมีปัญหาที่ดิน เป็นพื้นที่อยู่ในพื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่เอกสารสิทธิในการครอบครองที่ดิน ปัญหาเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน ยังมีชาวบ้านส่วนหนึ่งในชุมชนดอกแดง และมีปัญหาเรื่องการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาการขนส่งผลผลิตทางการเกษตร ถนนลูกรัง ทำให้การขนส่งผลผลิตทางการเกษตรยังลำบาก

โดยเฉพาะในฤดูฝน ปัญหาการใช้น้ำเพื่อการเกษตร พื้นที่ปลูกพืชผักระบบการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ ปัญหาสมาชิกชุมชนยังขาดความรู้ทางวิชาการที่เหมาะสมในการทำเกษตร ปัญหาหนี้สินครัวเรือน ปัจจุบันทุกครัวเรือนมีการกู้ยืมเงินจากกองทุนหมู่บ้าน (กองทุนเงินล้าน) จากกองทุนของกลุ่มสตรีแม่บ้าน จากธนาคาร กองทุน กยศ. ยืมเงินจากพ่อค้า หรือร้านค้าที่รับซื้อผลผลิตทางการเกษตร 2) **ปัญหาด้านสังคม** ชุมชนยังมีปัญหาการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของสมาชิก และปัญหาด้านสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุและคนพิการไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย และปัญหาเรื่องการเดินทางไปรักษาที่สถานอนามัยหรือโรงพยาบาล ซึ่งอยู่ห่างไกลจากจังหวัดทำให้การเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบากค่าใช้จ่ายสูง 3) **ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม** ปัญหาเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้ โดยเฉพาะในฤดูแล้งน้ำไม่พอใช้ ปัญหาการเผาป่า และปัญหาด้านการจัดการขยะในชุมชน มีการจัดการเรื่องขยะในครัวเรือนไม่มีการจัดการขยะอย่างมีระบบ 4) **ปัญหาด้านสุขภาพ** ปัญหาการป้องกันและรักษาสุขภาพของตนเองของสมาชิกในชุมชนยังขาดความรู้เรื่องอาหารการกิน ลักษณะของชนเผ่าบางเรื่องยังบริโภคอาหารอย่างไม่ถูกต้อง การบริโภคอาหารสุกๆ ดิบๆ อาหารที่มีรสจัด หรือผักผลไม้บางชนิดที่ไม่เหมาะกับผู้ป่วยเรื้อรัง ผู้สูงอายุ ปัญหาด้านสุขภาพทางจิต สังคม ปัจจุบันวัตถุนิยมทำให้สมาชิกชุมชนอยู่กันแบบตัวใครตัวมัน เห็นแก่ตัวมากขึ้นไม่ค่อยพึ่งพาอาศัยกัน ไม่ค่อยมีความสามัคคีกัน ไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกัน ไม่ค่อยสนใจในการพัฒนาจิตใจ 5) **ปัญหาด้านการศึกษาเรียนรู้ของชุมชน** ชุมชนมีปัญหาขาดคนริเริ่มในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และปัญหาขาดสถานที่ที่เป็นส่วนรวมของชุมชนเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ของชุมชน และปัญหาการไม่กลุ่มบุคคลหรือหน่วยงานในการดำเนินการ ชุมชนยังไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรงและมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุน และปัญหาการไม่มีระเบียบข้อบังคับให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน และปัญหาไม่มีกิจกรรมที่เป็นประโยชน์กับชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน

2) **บทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขาในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง พบว่า (1) ด้านการให้ความรู้** พระบัณฑิตอาสาสมัครมีบทบาทด้านการเผยแพร่ สอนศีลธรรมในโรงเรียน ธรรมสัจจระ เพิ่มจำนวนอาศรมเครือข่ายหมู่บ้าน บัณฑิต บวรพาอุปสมบทและอบรมศีลจารณีภาคฤดูร้อน ทำพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา (2) **ด้านสุขภาพ** พระบัณฑิตอาสาสมัครมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพขั้น

พื้นฐาน และการแจกจ่ายยาสามัญประจำบ้าน พร้อมทั้งบริการด้านสุขภาพเบื้องต้น การวัดความดันโลหิต วัดไข้ ส่งเสริมกิจกรรมการกีฬา (ลานธรรม ลานใจ ลานกีฬา) ให้กับชุมชน

(3) ด้านสิ่งแวดล้อม พระบัณฑิตอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในการอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน เห็นคุณค่าในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปลูกป่าทดแทน การบวชป่าชุมชน การทำแนวกันไฟ สร้างเครือข่ายรักษาสีเขียว (4) **ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม** พระบัณฑิตอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในการอบรมให้สร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญภูมิปัญญา ท้องถิ่น ประเพณีอันดีงาม สนับสนุนส่งเสริมการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญา ท้องถิ่นและวัฒนธรรมประเพณี เผยแพร่ประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน (5) **ด้านเศรษฐกิจ** พระบัณฑิตอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในการจัดตั้งธนาคารข้าว ส่งเสริมเกษตรกรในการตั้งสหกรณ์เพื่อรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะชา กาแฟในชุมชน โดยให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ตามความต้องการและเหมาะสม ซึ่งจะทำให้สมาชิกครัวเรือนมีรายได้มากขึ้น และทำให้ความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (6) **ด้านการศึกษา** พระบัณฑิตอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ในการสอนหนังสือตามโรงเรียนในชุมชนและเครือข่าย และแนะนำส่งเสริมให้นักเรียนที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่อไป

3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสา พบว่า 1) **ด้านการให้ความรู้** พระบัณฑิตอาสาควรจะมีบทบาทในการชักจูงให้เด็กเยาวชน และสมาชิกของชุมชนได้เข้ามาประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการสวดมนต์ นั่งสมาธิ เพื่อให้สมาชิกชุมชนได้เข้าถึงพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง 2) **ด้านสุขภาพ** พระบัณฑิตอาสาควรมีอบรมตนเองเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้นในการรักษาพยาบาล และควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน อบต. หรือเทศบาล เพื่อจัดให้มีการอบรมเรื่องการป้องกันและรักษาสุขภาพอนามัย และมีการตรวจสุขภาพสมาชิกครัวเรือนทุกคน เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำโครงการอบรมเรื่องสุขภาพ ก็สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาสุขภาพของคนในชุมชนได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม และผู้นำทางจิตวิญญาณในการเผยแผ่ความรู้ด้านการพัฒนาจิตใจให้คนในชุมชนได้มีจิตใจบริสุทธิ์ผ่องใสตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) **ด้านสิ่งแวดล้อม** พระบัณฑิตอาสาควรมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกของชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับการกำจัด

ขณะในชุมชนอย่างถูกวิธี รวมทั้งการทำบุญอินทรีจากขยะด้วย และพระบัณฑิตอาสาควรเป็นผู้ริเริ่มให้ชาวบ้านในการทำและการใช้พลังงานไฟฟ้าจากแสงอาทิตย์ (โซลาร์เซลล์) 4) **ด้านการส่งเสริมวัฒนธรรม** พระบัณฑิตอาสาควรส่งเสริมชุมชนให้มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม โดยเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ประเพณีปีใหม่ มีการไล่ชิงช้า ขณะเดียวกันก็สามารถทำวัฒนธรรมประเพณีของชาวพุทธเข้าไปเผยแพร่ ชักจูงใจคนในชุมชนให้เกิดความเชื่อถือศรัทธาในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้ 5) **ด้านเศรษฐกิจ** พระบัณฑิตอาสาควรมีการอบรมอาชีพด้านการเกษตร คือ การเพาะปลูกพืช และเลี้ยงสัตว์ โดยการแนะนำส่งเสริมให้ปลูกพืชผักสวนครัวรั้วกินได้ ด้วยการนำผักพื้นบ้านหลากหลายชนิดมาปลูกริมรั้วหรือใกล้บ้าน และควรมีการสนับสนุนการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน และประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนอาชีพเกษตร เพื่อมาให้ความรู้ให้สมาชิกในชุมชน 6) **ด้านการศึกษา** พระบัณฑิตอาสาควรส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้รับการศึกษาให้สูงขึ้น โดยการให้คำแนะนำและติดต่อประสานกับสถาบันการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชน และควรเป็นผู้ริเริ่มความคิดในการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนทุกเพศทุกวัยได้มีโอกาสศึกษาเรียนรู้หรืออบรมในด้านต่างๆ เช่น ด้านอาชีพ ด้านกฎหมาย ด้านสุขภาพ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวัฒนธรรมประเพณี หรือเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เป็นต้น

อภิปรายผล

1) **ปัญหาด้านการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง** ได้แก่การบริหารจัดการโดยรัฐแต่ชุมชนบนพื้นที่สูงยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสาร ด้านสวัสดิการสังคม เป็นต้น และการเข้าถึงและเป็นธรรมอย่างทั่วถึงของชุมชน ขาดผู้นำในการริเริ่มจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ นภาพร อัคระรังสีกุล, (2562), ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง พบว่า นโยบายของรัฐด้านความมั่นคงและการพัฒนาเศรษฐกิจกระทบต่อการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์เป็นอย่างมาก การใช้วิธีควบคุมส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ป่าเขาต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ขาดสิทธิในการจัดการทรัพยากรในชุมชน การทำเกษตรกรรมเพื่อการค้าตามที่ภาครัฐแนะนำทำให้พึ่งตนเองได้น้อยลง ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิต เปลี่ยนอาชีพ และแสวงหาพื้นที่ทางสังคม

ในบริบทที่แตกต่างจากเดิม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมถูกทำให้เป็นสินค้าเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวความสัมพันธ์ในชุมชนเปลี่ยนไป อำนาจเงินเข้ามามีอิทธิพลมากขึ้น อัตลักษณ์ชาติพันธุ์แปรเปลี่ยนไปเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ กัน และศรพล ตูลยะเสถียรและคณะ,(2558), ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของหนี้ครัวเรือนที่มีผลต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในประเทศไทย พบว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา โดยตั้งแต่ปี 2531 จนถึงปัจจุบัน สัดส่วนรายได้ของครัวเรือนที่รวยที่สุดร้อยละ 10 ต่อรายได้ของครัวเรือนที่จนที่สุดร้อยละ 10 ทรงตัวอยู่ในระดับสูงกว่า 20 เท่าเสมอมา และในปี 2556 กลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุดมีรายได้มากถึง 25 เท่าของกลุ่มครัวเรือนที่จนที่สุด ขณะเดียวกันข้อมูลสถิติหนี้ภาคครัวเรือนที่รวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทยชี้ให้เห็นว่า ในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา ระดับหนี้ภาคครัวเรือนได้ขยายตัวในปริมาณสูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด โดยเพิ่มขึ้นจาก 4.7 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 57.9 ต่อ GDP ในปี 2552 เป็น 10.6 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 79.9 ต่อ GDP ในไตรมาส 1 ปี 2558 และเมื่อมองในระดับครัวเรือนจากข้อมูลการสำรวจเศรษฐกิจ และสังคมของภาคครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2556 จะเห็นได้ว่าครัวเรือน 10.8 ล้านครัวเรือน หรือร้อยละ 53.8 ของครัวเรือนทั้งหมด เป็นครัวเรือนที่มีหนี้โดยระดับหนี้เฉลี่ยของครัวเรือนไทยสูงถึง 163,097 บาทต่อครัวเรือน หรือคิดเป็น 6.5 เท่าของรายได้

2) บทบาทพระบัณฑิตอาสาในการมีส่วนร่วมการจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง พระบัณฑิตอาสายังมีบทบาทด้านการเผยแพร่ศาสนาธรรม เช่น พิธีกรรมทางศาสนา แต่ยังขาดการเชื่อมโยงหรือบูรณาการให้เข้ากับการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาสุระพงษ์ สุรวโส (สีหมอก) (2555) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: พบว่า พระสงฆ์ประยุกต์องค์ความรู้แขนงต่าง ๆ มาตั้งอยู่ในวัด อาทิ ด้านการศึกษา ด้านเทคโนโลยี ท่านเองยังเป็นพระวิทยากรสอนธรรมแก่เยาวชนและประชาชน รวมทั้งได้จัดให้มีการบรรยายธรรมเป็นประจำนอกจากนั้นยังได้พัฒนาภูมิสภาพภายในวัดให้เป็นพักผ่อนแก่ประชาชน สร้างสนามกีฬาสำหรับเยาวชน แบ่งพื้นที่วัดให้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มหรือองค์กรในท้องถิ่น ตลอดจนการนรณงค์ การปรับสภาพภูมิทัศน์ภายในวัดและหมู่บ้าน เป็นเหตุให้ประชาชนในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างมาก และพระมหาโยธิน โยธิโก, (2560) ,ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทพระสงฆ์ไทยในการ

ส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แนวคิดเชิงคุณค่าในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับการพัฒนากาย (พัฒนาอินทรีย์ 6) การพัฒนาจิต (จิตภาวนา) และการประพฤติธรรม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านสังคมในการอยู่ร่วมกัน และปัญหาด้านเศรษฐกิจและรายได้ให้ผู้สูงอายุประพฤติปฏิบัติ เพื่อความดีความถูกต้องทั้งทางกายและจิตใจ ซึ่งเป็นพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สามารถอยู่ในสังคมได้เป็นปกติสามารถนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุขและเหมาะสมกับตนเอง และวัดส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ มีความพร้อมในด้านการจัดสิ่งแวดล้อมความสะอาดให้มีความเป็นสัดส่วน สะดวกสบาย สงบร่มรื่น พระสงฆ์ได้สร้างบทบาทในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุครบทั้ง 4 ด้าน คือ การส่งเสริมสุขภาพกาย การส่งเสริมสุขภาพจิต การส่งเสริมสุขภาพสังคม และการส่งเสริมสุขภาพด้านจิตวิญญาณ โดยการใช้กระบวนการและกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 ด้าน คือ การสวดมนต์ และปฏิบัติธรรม การส่งเสริมการพัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น การส่งเสริมอาชีพ และการสร้างรายได้ การส่งเสริมการออมทรัพย์ และจัดสวัสดิการ การส่งเสริมกิจกรรมสันทนาการ และการออกกำลังกาย และการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรเป็นกระบวนการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่และการสาธารณสงเคราะห์ตามพันธกิจของคณะสงฆ์

3) ข้อเสนอแนะแนวทางในการมีส่วนร่วมการจัดสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูงของพระบัณฑิตอาสา พระบัณฑิตอาสาก่อนที่จะปฏิบัติงานควรที่จะเตรียมความพร้อมในด้านความรู้ เทคนิคและทักษะในการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง และควรมีผู้นิเทศงานของพระบัณฑิตอาสา พร้อมทั้งมีการพัฒนาคู่มือปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับ พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง), (2561), ได้ทำการศึกษาด้านแนวทางการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ด้านสังคม ได้แก่พระสงฆ์ควรเทศนาและอบรมให้ประชาชนในชุมชนมีความรักใคร่สามัคคีกันในชุมชน ปฏิบัติตนในการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ และเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตนตามแนวพระพุทธศาสนา ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ พระสงฆ์ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้วัดเป็นศูนย์รวมในการสนับสนุนการประกอบอาชีพหรือส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน ด้าน

วัฒนธรรม ได้แก่ พระสงฆ์ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น และประเพณีต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชน ด้านสาธารณสุข ได้แก่ พระสงฆ์ควรปฏิบัติตนแบบอย่างที่ดี และนำธรรมะมาใช้ส่งเสริมในการบำบัดโรคหรือยาเสพติดแก่ประชาชนในชุมชน และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ พระสงฆ์ควรเป็นตัวอย่างที่ดีในการรักษาความสะอาดให้กับชุมชน และฟื้นฟูอนุรักษ์ ป่าไม้และต้นน้ำในชุมชน และพระมหานันทวิทย์ อธิภทโท (แก้วบุตรดี), และคณะ, (2561), ได้ทำการศึกษาแนวทางของวัดในการส่งเสริมสวัสดิการชุมชนเชิงพุทธบูรณาการของชุมชน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคของการดูแลรักษาสวัสดิการชุมชนของวัด เนื่องจากแพทย์พื้นบ้านยังมีข้อจำกัดและเงื่อนไขต่างๆ เช่น ดิดขัดอยู่ที่กฎหมาย และระเบียบราชการต่างๆ เกี่ยวกับการรักษาด้วยยาสมุนไพร การรวมกลุ่มของหมอเมืองเพื่อสร้างหลักประกันและความมั่นคงให้กับหมอพื้นบ้าน แหล่งพืชสมุนไพรตามธรรมชาติค่อนข้างขาดแคลน จึงต้องสวนสมุนไพรเพื่อเป็นแหล่งผลิตทรัพยากร และเป็นอุทยานการเรียนรู้ให้การศึกษา การปลูกสวนป่าเพิ่ม และปัญหาการสืบต่อและถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพรจึงควรให้มีการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียน การจัดฝึกอบรมความรู้เรื่องการปลูกพืชสมุนไพร การดูแลรักษาความรู้ในเรื่องการเก็บยา และการผลิตยาสมุนไพร

องค์ความรู้จากงานวิจัย

- 1) พระบัณฑิตอาสาและคนในชุมชนยังไม่ตระหนักถึงสวัสดิการชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตของชุมชน ทราบถึงการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนและการมีส่วนร่วมในการจัดการ
- 2) พระบัณฑิตอาสามีข้อจำกัดในการเข้าใจบทบาทของตนเองในการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน คือ พระบัณฑิตอาสามุ่งเผยแพร่ศาสนาธรรมศาสนาพิธีเป็นหลัก แต่คำนึงถึงการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนน้อยไป จึงทำให้บทบาทการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องทำหาย
- 3) บทเรียนที่ทำให้เราเรียนรู้ว่าการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนควรที่จะมีการพัฒนาความรู้ด้านนี้ให้กับพระบัณฑิตอาสาก่อนที่จะส่งไปปฏิบัติหน้าที่บนพื้นที่สูง
- 4) ด้านบริบทของชุมชนในพื้นที่สูงมีข้อจำกัดในการเข้าถึงสวัสดิการชุมชน เช่น โครงการสวัสดิการแห่งรัฐ เนื่องจากมีข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์

สรุป

แนวทางการมีส่วนร่วมของพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขากับการจัดสวัสดิการสังคมของชุมชนบนพื้นที่สูง ปัญหาการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชน ถึงแม้ว่าสวัสดิการชุมชนจัดบริการโดยรัฐ แต่ชุมชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสวัสดิการชุมชนที่รัฐจัดให้ และชุมชนจะต้องสร้างระบบสวัสดิการของชุมชนขึ้นโดยชุมชนจัดการตนเอง

บทบาทพระบัณฑิตอาสาพัฒนาชาวเขา ยังไม่ค่อยมีความเข้าใจในบทบาทของการเป็นพระนักพัฒนาชุมชนเท่าที่ควร ยังไม่สามารถเป็นตัวกลไกในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนได้

สำหรับแนวทางในการบริหารจัดการสวัสดิการชุมชนบนพื้นที่สูง ยังเป็นสิ่งท้าทายสำหรับพระบัณฑิตอาสาที่จะต้องได้รับการอบรมด้านความรู้เพื่อให้เกิดทัศนคติ เทคนิคและทักษะในการบริหารจัดการแบบการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการชุมชน พร้อมกับการพัฒนาฝีมือหรือแนวทางในการบริหารจัดการชุมชนของพระบัณฑิตอาสาขึ้นมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

บรรณานุกรม

- จิระศักดิ์ ศักดิ์พิสิษฐ์. (2528). ความคิดเห็นของพระสงฆ์และครูเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาที่วัดให้แก่โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในวัด เขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะครุศาสตร์**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยพร พิบูลศิริ. (2549). **การค้ำนุชย์: ผลประโยชน์ทางธุรกิจ**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2546). **บทสังเคราะห์ภาพรวมการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจน และคนด้อยโอกาสในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจศาสตร์การเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นภาพร อัสวรงค์สกุล. (2562). ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง. **งานประชุมวิชาการระดับชาติ**. มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2562. (26 เมษายน 2562).
- พระมหานันทวิทย์ ธีรภทฺโท (แก้วบุตรดี), และคณะ. (2561). **การเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับ**

ผู้ต้องขังในเขต. **รายงานวิจัย**. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาโยธิน โยธโก. (2560). บทบาทพระสงฆ์ไทยในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. **วารสารวิชาการธรรมทรรศน์**. 17(3), 1.

พระมหาสุระพงษ์ สุรวโส (สีหมอก). (2555). ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิ์วีรคุณ วัดโพธิการาม ตำบลโพนสูง อำเภอบึงสามพัน จังหวัดร้อยเอ็ด. **รายงานวิจัย**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พระสุภาพ สุภาโว (บัวบรรจง). (2561). บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่ตำบลยางค้อม

อำเภอบึงสามพัน จังหวัดนครราชสีมา. **วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์**. 5(3), 654.

ศรพล ตูลยะเสถียรและคณะ. (2558). การพัฒนาแบบจำลองจุลภาคเพื่อศึกษาบทบาทของหนี้ครัวเรือนที่มีต่อความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ในไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเศรษฐกิจการคลังกระทรวงการคลัง.